

Razmotrivanja g. prof. Nachtigalla nam podado tole njegovo mnenje glede enotnega albanskega jezika: na podlagi Kristoforidijevega jezika in elbasanskega narečja bodi zgrajena nova slovnica; imenovano narečje bodi merilo albanski ortoepiji, Kristoforidijev jezik pa primer za pismeno fiksiranje. Kot podlaga, ki daje pravo smer, bo to gotovo dovolj.

G. prof. Nachtigall nam obeta v pričujoči knjižici več razprav o posameznih fonetičnih pojavih albanskega jezika, izmed katerih hoče biti najzanimivejša pač razprava o ž-ju. Temeljitemu učenjaku želimo, da bi mu bilo kmalu možno, o tem podati svoje nazore, s čimer bo obogatil tudi primerjajočo slovnico.

Dr. Ramovš.

LISTEK.

† **Anton Trstenjak.** Dne 17. dec. 1917. je umrl Anton Trstenjak, kontrolor mestne hranilnice ljubljanske, ki se je zlasti prejšnja leta živahno udeleževal našega kulturnega in političnega življenja. Domá iz Slovenskih goric ob hrvaški meji, je obiskoval, kakor večina starejše vzhodnoštajerske inteligence, gimnazijo v Varaždinu, odkoder je odšel na dunajsko vseučilišče, je študiral slavistiko pri Miklošiču in pomagal Stritarju pri upravi „Zvona“. Na Dunaju je osnoval „Slovensko literarno društvo“ in predsedoval par tečajev akad. društvu „Sloveniji“. Leta 1882. je prišel v Ljubljano za učitelja na Mahrovo trgovsko šolo; nato je bil dve leti uradnik v trgovski in obrtniški zbornici, od l. 1889. pa v mestni hranilnici ljubljanski, kateri je do svoje smrti posvečeval svoje najboljše moči. — Trstenjakovo književno delovanje je po večini prigodnega značaja. Za Miklošičevo sedemdesetletnico je opisal slavljencevo življenje in znanstveno delovanje, ob tristoletnici Iv. Gundulića je priobčil v Matičnem Letopisu črtico o pesniku Osmana. Od leta 1884. do polovice 1887. je bil urednik „Slovana“, za katerega je napisal dolgo vrsto člankov o slovanskih razmerah. Tu čitamo tudi njegov obširni opis potovanja Slovencev v Prago l. 1885., ki ga je izdal posebe v knjigi „Spomenik slovanske vzajemnosti“. Ob petdesetletnici književnega delovanja Davorina Trstenjaka je opisal jubilarja kot „novičarja“, založil in uredil je Kocbekove „Pregovore, prilike in reke“ ter je zasnoval z dr. Jos. Vošnjakom „Narodno knjižnico“. Rajniki je žrtvoval mnogo časa društvenemu delovanju.

Bil je predsednik pevskega društvu „Ljubljana“, bil je sedem let tajnik „Dramatičnemu društvu“, kjer je deloval s Fr. Gerbičem za razvoj slovenske operete ter je skrbel za domač gledališki in operni naraščaj; za oder je prevajal igre ter zbiral gradivo za zgodovino slovenskega gledališča. Za petindvajsetletnico Dramatičnega društva je izdal ob otvoritvi novega gledališča svoje najboljše delo „Slovensko gledališče“ (1892), ki nam je še sedaj dragocen vir za zgodovino naše drame. „Pisateljskemu podpornemu društvu“ je bil mnogo let odbornik ter je skrbel pred vsem za ugodno denarno stanje društva. Ob njegovi petindvajsetletnici je sestavil spominsko knjižico o razvoju in delovanju društva. S podobnimi prigodnimi spisi se je spomnil petindvajsetletnice delavskega pevskega društva „Slavec“ in dvajsetletnice Mestne hranilnice ljubljanske. Trstenjak je bil vnet odbornik „Matice Slovenske“ in „Društva slovenskih časnikarjev“, nastopil je nešteto kot spreten agitator in zagovornik stanovskih interesov. Zanimal se je mnogo za prekmurske Slovence; o njih je poročal v „Slovenskem Narodu“ in „Ljubljanskem Zvonu“, kateremu je bil mnogo let zvest sotrudnik.

J. Š.

Juriš na naš jezik. V zadnjem času „jurišajo“ naši žurnalisti po časopisju s tako vnemo, da so potegnili celo že literature za seboj, torej ljudi, ki bi že po svojem poklicu morali paziti na čistost in lepoto našega jezika. Pametnega razloga za to novotarijo ni lahko najti. Da menijo s tem pospeševati razvoj našega jezika „v

jugoslovansko smer“, kakor se včasih piše, ni lahko verjeti; saj jim je menda znano, da beseda ni niti jugoslovanska, ampak izposojena od Turkov (iz turškega jürüjüş, jürüş, jüriş)! Vzrok je menda le tista — recimo ženska — zaverovanost v vse, kar je *eksotično*! Besede nikakor ne potrebujemo, pognati jo moramo celo tje, odkoder se je pritepla. Saj imamo domače besede „naskok, napad, naval“ in iz njih izvedene glagole „napasti, naskočiti, navaliti“, ki so poleg vsega še brez težav umljivi tudi ostalim južnim Slovanom, ki jih deloma rabijo celo tudi sami. Stvar pa gre še dalje: dočim imajo Hrvati in Srbi poleg imperfektivne oblike „jurišati (juriševati, jurišivati), tudi še perfektivno „jurišiti“, bi nam moral — kakor vse kaže — služiti „jurišati“ za oba, vendar tako diferencirana pomena. Iz naših domačih glagolov pa lahko brez težav tvorimo tudi imperfektivne oblike. Tako bi morali dati *devel* naših besed za *dve* turški! Ti dve tujki vzameta s tem našemu jeziku mnogo izrazite plastike. Po tej poti bo postajal naš jezik vedno bolj podoben beraškemu plašču, ki je vsevprek pokrpan z raznobarnimi tujimi zaplatami. Posebna slovenska modrost je poleg tega še v tem, da se šivajo tuje zaplate na domače sukno tam, kjer je še celo, lepo in trdno! Ne zapravljajmo tako lahkomišelnost bogastva našega jezika!

J. A. G.

Phonetica ad Mysteria dolorosa. Radi enotnosti rabimo stalne diakritične znake. Velelnika góri, zóri imata širok *o*, ker je naglas prešel nanju z zadnjega zloga: gori, zori, kakor se še govori. Vsak *o* in *e* je širok, ako se je povdar preselil kesneje nanj, žena, sestra, prvotno kot danes ruski žena, sestra. Torej góri, zóri! Namesto sôj je bolje sòj, védi = znaj, vèdi = pelji ($\text{ê} = \text{ä}$). Temâ je gen. plur., temà nom. sing. in se prav ujema s peklâ. Napek je dozôrel, dobro dozóril ($\text{ó} = \text{uo}$, *u*); v troheju $\text{—} \text{v}$ pozna notranjščina krativec samo na poluglasniku v , n. pr. pri Albrechtu: na stêzo, pèkla nepokoj, dolenjščina pa

sploh ne. Odveč sta akcenta na slabih stikih: koléno — zeléno. Dalj — pal — pozval niso rime. Da ne premoremo gibljivega *e* v gen. pl., bi si ga morali izmisliti. Le izreci zvezo tožb strašnih, bitk krutih, nam. tožeb, bitek, zgodeb. Prim. hrv. otaca, forama, češko forem, barev, dasi *rv = rf* ni pretrd. V pesmi se je ogibati podobnih soglasniških kopic; ničnost vso, in v strahu (= pa v strahu), kot v kremen, kot v cerkev (= ko v k.), daleč svet (= v dalji svet), toneš v svojo noč (= v svojo toneš noč).

Cato iz utice.

Fr. X. Šalda, češki kritik in pisatelj, je praznoval 22. dec. 1917. svojo petdesetletnico. Graški dnevnik, ki so imeli pred prazniki mnogo pisanja, so prinesli o njegovem delu cele podlistke. Šalda je v sedanjem češkem kulturnem življenju markanten pojav. Njegovo ime tudi pri nas ni neznano. Šalda spada med one velike pojave moderne literature, ki bi jim rekli kratko: boreci in tvorci. Vso svojo mladost je bil Šalda borec: poznamo ga pred vsem kot kritika. V zadnjih letih je nastopil tudi kot tvorec: v pesmi in v prozi. Ima kot borec in tvorec mnogo nasprotnikov, a še več prijateljev. Gotovo je, da mu nihče ne more odrekati velikih zaslug za češko literaturo v zadnjih desetletjih. Šalda je kritičen duh širokega razgleda in jasnih ciljev. Pozna umetnike in umetnost, pozna svet in domovino. Pisal je v raznih revijah. Sam je urejal „Volne směry“, „Novino“, „Česko kulturo“ in „Kmen“, ki je začel izhajati med vojno. Izdal je nekaj knjig svojih kritik: „Boji o zitfek“ (Boji za jutri), „Moderní literatura česká“, „Duše a dělo“ (Duša in delo) in dvoje beletrističnih del: „Život ironicky a jiné povídky“ in „Loutky a dělníci boží“ (Lutke in delavci božji), velik roman v dveh delih. Na češki univerzi predava o zapadnih literaturah.

Dr. I. L.

Kulturni-politični pregled je moral v tej številki vsled tehničnih zaprek izostati.